

РЕЗЮМЕ НА КНИГАТА

КУЛТУРАТА НА ИНТЕРНЕТ И КАК ТЯ ПРОМЕНЯ СВЕТА

(края на 1960-те – първото десетилетие на 21 век)

от Христина Амбарева

Рецензенти:

чл. кор. Васил Проданов
доц. д-р Ина Димитрова

© Христина Амбарева, автор
© Наталия Делева, корица

Издателство „Авангард Прима“
София, 2019

ISBN 978-619-239-124-9

РЕЗЮМЕ

Идеята, която води настоящото изследване, е да се проследи появата и развитието на културата на интернет до първото десетилетие на 21 век. Нейното разгръщане съвпада с активирането на различни социални движения и протести, много от които активно използват виртуалното пространство. Въпросът, който води изследването, е дали е възможно разбиране за новите технологии не само като средство за мобилизация на протести или фактор за увеличаване на социалните неравенства (което поражда протести), но и като културна среда, в която се поддържат ценности, окуражаващи директното политическо действие. Предлаганата тук интерпретация на връзката между културата на интернет и засилването на протестите цели да представи мрежата като културна среда, в която потребителите взаимодействат емоционално, ценностно и интелектуално.

Предлаганата гледна точка към интернет като културна среда е ограничена във времето от края на 1960-те години до първото десетилетие на 21 век. Това се налага, тъй като развитието на интернет вече е в етап, в който редица процеси и промени водят до отклонения от понятието за „интернет култура“, което обсъждам като *неутрална, децентрализирана и демократична*.

Само през последните няколко години редица явления поставят под въпрос тези определения. Сред тях са растящата централизация, цензура и демагогия, които атакуват основополагащи принципи на интернет пространството и обръщат развитието му в нова посока. Тяхното изследване изисква фокус върху нови факти и нови тенденции, които вече добиват очертания. Изследването на интернет културата след началото на 21 век изисква съсредоточаване върху въпроси свързани със социалните мрежи, регулациите, преднамерената дезинформация, разрастването на корпоративния контрол. Това би могло да бъде предмет на бъдещо изследване, което обаче няма да е пълно, ако не се вземе предвид първоначалното състояние - основните принципи, които вдъхват живот на културата на интернет и силно повлияват посоката на развитие на дигиталната епоха.

За новите поколения преходът от аналогови към дигитални медии не е част от житейския опит. Животът без компютър е непонятен и всяко следващо състояние на технологията идва като естествено състояние. Ако преди 10 или 20 години манипулациите, фалшивите новини, произвеждането на терор и несигурност не са част от практиките в интернет, днес те вече оформят новата представа за него. Тя контрастира с първоначалната идея за нов свят и създава недоволство преди всичко у онези, които откриват противоречията между миналото и настоящето на мрежата.

Моето изследване разглежда културата на интернет с оглед на нейното първоначално развитие и интегриране в масовата култура. В книгата са анализирани основни аспекти на промените, които създаването на интернет и персоналният компютър внася в светогледа и нагласите на обществото. Чрез тях осмислям възможностите за влияние на мрежата върху политическото действие в края на 20 и началото на 21 век.

Историята на интернет е разглеждана от редица автори досега. Новото, което настоящото изследване внася в нея, е анализ, направен изключително с оглед на нейните културни аспекти – ценности, менталност, влияния.

Специфичен е също поводът, поради който предприех анализа. Такъв станаха протестите в България през 2013 година. Тогава възникнаха много въпроси от типа от кого и как бяха проведени. Дали бяха саботаж срещу правителството, подготвен от външни източници и техните платени служители в България? Дали наистина

представляваха масово движение? Анализът за културата на интернет се обвърза с отговора на тези въпроси, който се надявам, че дава и нов поглед към протестите в България като дело на „интернет лумпени“.

Настоящата книга все пак не бива да се разбира като книга за протести, а преди всичко като анализ, който тълкува позиции от типа: *"Ако искате да освободите едно общество, дайте му интернет"* (изпълнителният директор на „Google“, Египет цит. в Soriano 2013:4). Книгата дискутира ценности и едва след това как протести кореспондираха - като участници и искания с по-общия културен контекст, който проследявам в културата на мрежата.

Така тема на изследването е културата на интернет (Световната мрежа) от 1960-те години до първото десетилетие на новия век. И двете граници варират с няколко години, тъй като е трудно да се поставят категорично.

Голямо предизвикателство в създаването на настоящия текст се оказва структурирането на аргументацията. Причината е, че въпросът за връзката между социалните протести и културата на интернет засяга големи теми, с техни подтеми, всяка от които, ако бъде разгледана, би произвела обемен анализ.

От една страна, стои темата за особеностите и разбирането на социалните движения и протести след 1960-те години, която вече няколко десетилетия активно привлича интереса на изследователи по света.

От друга страна, стои темата за развитието и влиянието на интернет и дигиталните технологии върху развитието на информационното общество, която също вече десетилетия се радва на нестихващ интерес.

От трета страна, както стана дума, е въввлечено понятието за култура, което е едно от най-неясните в социалните и хуманитарни науки. Както с чувство за хумор пише Л.Уайт, *"Човек се чуди как би изглеждала физиката, ако имаше толкова разнообразни понятия за енергия в нея"* (1959:227).

Освен тези три големи теми, остава въпросът за подходящата теория, с която да се подходи към тяхното обвързване в единно изложение. Работещ ориентир съм открила в изследванията на Р. Ингълхарт, които успяват да обединят двете централни проблемни полета - културата и политическото действие - по начин, който от психологическа и социологическа гледна точка е убедителен.

Въпреки усилията ми, текстовете в книгата запазват известна самостоятелност и разнородност. Тя можеше да започне с всяка една от темите, която да въведе останалите. С това искам да подчертая, че важни съображения и уточнения се съдържат не само в първата или втората част на книгата, а в третата или четвъртата. Така пълна представа за тезата може да се получи едва накрая. „Композиционните“ и тематични проблеми наложиха подготвянето на предговора, в който да представя окончателния избор и да очертая логиката, която следват връзките между отделните глави.

Всяка една част от книгата е замислена като аргумент към тезата, че културата на интернет е носител на бунтовен дух, който е "втъкан" в технологията и етиката на мрежата от самото ѝ създаване. Централизираната медия в съвременните демокрации е обявена за „четвърта“ власт. Децентрализираната медия, като каквато се оформя интернет през първите десетилетия на своето съществуване, е власт, която идва от основата на „пирамидата“ (ако говорим с образа на популярната руска карикатура, 1900 г., която изобразява структурата на властта). Заедно с разпространението на интернет в края на миналия и началото на новия век, обществата все по-активно започват да се бунтуват срещу системата на управление, да заимстват методи едно от друго и да

глобализират практиките на протестите. Това не е случайно. По различни причини интернет играе важна роля в нарастването на глобалната съпротива. Ролята му е свързана както с икономическите предпоставки за увеличаване на социалните неравенства, така и с ефективния пренос на информация, нейната по-добра видимост онлайн, не на последно място - с мрежовия ефект по отношение на емоциите, които - позитивни или негативни - са в състояние да произведат "масово заразяване" в социалните мрежи (Kramer, 2.06.2014).

Без сам да е причина за протестите, интернет обуславя, ускорява, окуражава политическото действие, прави го забележимо в международното пространство. Там, където малко хора ще научат, че има бунт, интернет го прави международно известен (Сапатистас). При определено стечение на обстоятелства, удължава живота на тази съпротива в публичното пространство. Там, където с години се е търпяла една и съща несправедливост, в даден момент избухва бунт в социалните мрежи (началото на Арабската пролет в Тунис). Интернет не е причина за бунта, но е условие, което го обуславя, окуражава и е средство да се отприщи отдавна събраното недоволство. Мрежовият ефект е важен фактор за пренасянето на емоции, недоволство и пр. и за усилването им до степен в която да поставят началото на (идеята за) революция (българските протести през лятото на 2013 г.).

Разглеждането на връзката между интернет и протестите зависи много от нагласата: да се интерпретират фактите с повече или по-малко скептицизъм, дори с оглед на личните впечатления и убеждения, в зависимост от желанието да се защити точно определена гледна точка.

Постарала съм се в настоящата книга да събера исторически материал, който да представи контекста на предложената дискусия обективно. Представила съм възможно най-последователно факти, събития и връзки, които помагат да се открие идеята за интернет културата като фактор в политическото действие. Тук „интернет култура“ наричам съвкупност от ценности и практики, които се оформят през 1970-1980-те години и създават устойчива тенденция, характеризираща практиките в интернет, независимо от последвалите промени в количеството на потребителите и тяхната разнородност до първото десетилетие на 21 век.

Доколко е възможно да се мисли единството на интернет културата в указания период?

Нека си отговорим на въпроса какво е европейската култура и как тя свързва твърде разнородните жители на Европа? Как българската култура обединява българите, независимо дали се обичат ил и мразят, дали са престъпници или духовни водачи и независимо от техните професии и интереси? Какво очакват изследователите от академичната култура и не са ли те самите прекалени индивидуалисти, за да бъдат част от обща среда? Как един корпоративен офис изгражда своя различима култура, след като обединява, много често временно, различни служители?

Доколкото европейската, българската, академичната или корпоративната култура съществуват, е очевидно, че има принципи, които могат да свържат дори напълно различни хора в една общност. И те ще бъдат засегнати от нейните правила и принципи, независимо, че може да не ги харесват, да не мислят за тях като „култура“ или не искат да са част от тази общност. Това се случва, защото понятието за култура има особен характер, различен от физическа величина. За всяка една общност от хора, тя се формира като начин на мислене и коопериране, който варира и се усложняват с динамиката и мащабите на социалния живот. Културата може да бъде обяснена в голяма степен като

понятие за *колективна възобразена реалност* (виж Nagarí, 2014), която свързва една общност с общи решения и от която всички членове на общността носят реалните последици.

Днес дигиталното общество, независимо от своите вътрешни различия и разногласия също има своя култура. В нея свързваща роля играят новите форми на труд, отвореният код, идеите за свобода на словото, защита на личните данни и др.

От таблета пред двегодишни деца, през смартфона на тинейджъра до пенсионера, който говори по Скайп, отвореният код на „Android“ е част от ежедневието. Без значение дали осъзнават или не, потребителите на интернет са част от новата форма на доброволен труд, с който мрежата непрекъснато се разраства. Големите противоречия, породени от свободата на словото и защитата на личните данни, са част от културната реалност на всички дигитализирани общества.

Защо е необходимо предлаганото тук изследване?

Преди седемнадесет години анализаторът на информационната епоха М. Кастелс, написа, че *„Интернет-културата е култура на създателите на интернет .“* (Castells 2001: 36).

Аз лично се съмнявам, че има много българи ползватели на интернет, които задават въпроса какви са били ценностите на неговите създатели. Какви, например, са били идеите им за политиката, обществото, икономиката и дали начинът, по който живеем днес в информационното общество отразява някои от тези ценности?

В това се крие проблем, защото разбирането кои сме, се определя от разбирането на това какви са нашите ценности. Невъзможността да се видим отстрани, да осъзнаваме ценностите, според които живеем в информационното общество, е проблем на културната идентичност и на произтичащите от нея решения, позиции и действия.

Интернет се развива, а заедно с него се развиват и начините, по които той бива превръщан в нещо различно от онова, което са мислели неговите „създатели“, че ще бъде. Част от проблемите на днешното развитие на интернет се дължат на заличаването на ценностните и културни аспекти на мрежата от паметта и практиките, за сметка на развитието на потребителската култура и правителствения контрол.

Надявам се, че тази книга може да запълни празнина в мисленето за интернет, обикновено винаги технологично или комерсиално. Като се насочвам към разглеждане на ценностите на интернет културата, които рискуваме да загубим, се надявам да насоча вниманието към проблемите на неговото управление. Както ще отбележа по-нататък, борбата за интернет е борба, която се води офлайн, във физическия свят и е част от една по-мощно предизвикателство към капитализма.

Структурата на книгата е организирана по следния начин.

В първата част аргументът в защита на основната теза за „бунтовния дух“ на мрежата е представен с оглед на "населението" на интернет, интерпретирано през концепцията на Ингълхарт. С оглед на тази концепция определям дигиталното общество в края на 20 и началото на 21 век като предимно "постматериално". Съвсем накратко представям ранната история на създаването на интернет и на техномеритократичната култура, в която, чрез отношенията между военните и академията, подчертавам академичния уклон и "постматериалните" ценности на създаденото виртуално пространство. В концепцията на Ингълхарт видът на ценностните нагласи е свързан с определено разбиране за политическото действие, което разкрива „населението“ на интернет досега като силно предразположено към (станалите вече конвенционални) неконвенционални средства на политическо действие.

Във втората част на книгата представям втория аргумент за революционния дух на мрежата чрез подробно разглеждане на хакерската субкултура и промотираните от нея ценности. Тук проследявам произхода, характеристиките на хакерската субкултура и преминаването на нейните принципи от гаражите на домовете до мейнстрийм културата на информационното общество. Отделям специално внимание на всяка една ценност, като дискутирам начина, по който се е вляла в мейнстрийм културата - пълно или частично, с противоречията, които поражда.

Понятието "хакер", което използвам, се базира изцяло на оригиналното му значение, от което се изключват деструктивните хакерски атаки с цел лично, финансово обогатяване. Особено важно значение за тезата тук имат изследвания на интернет, които посочват хакерските ценности като основа на етиката на информационното общество. Вторият аргумент се базира на сливането на етика с технология в хакерската субкултура: моралните принципи са превърнати в програмни приложения „за всички“ и начин на работа на мрежата. Подчертавам също сливането на технология и политика в хакерството, което най-добре се вижда в движението за отворен код и хактивизма.

В третата част на книгата анализирам корените на хакерската етика в ценностите на контракултурното движение от края на 1960-те години в САЩ с идеята да покаже приемственост между бунта на контракултурата и обвързването на хакерството с политически действия в края на 20 век.

За да не бъде обвинена в технократичен подход, отделям внимание на социалното конструиране на технологиите, тоест на социалните фактори, които влияят върху въвеждането и утвърждаването на технологичните иновации. Обръщам внимание на невъзможността интернет да има само „добри“ приложения, както и зависимостта на неговото бъдеще от състоянието на обществото и гражданската активност „офлайн“. В тази трета част разглеждам появата на хактивизма като виртуално съответствие на физическите форми на протест.

В последната, четвърта част на книгата разглеждам въпроса, който провокира вниманието ми към интернет като култура и фактор за засилване на социалните протести и движения - летните протести в България през 2013 г. В тях участваха млади хора и хора от средната класа, протестът беше инициран през интернет от известен блогър и неговите мрежи, исканията на протеста бяха "постматериални" - за морал в политиката. В обяснението как този протест се случи и беше възможен в държава, която има сериозни проблеми с бедността и законността, използвам трите аргумента за ролята на интернет културата в създаването на среда, която насърчава активизма, обуславя индивидуализма и оправдава неконвенционалните политически действия.

Как културата на интернет променя обществото?

В основата на всяка култура стои начинът на мислене. Както дълбокомислено пише Харари, *"Никога няма да убедите маймуна да ви даде банан, като ѝ обещаете безброй банани след смъртта, в рая на маймуните"* (Harari, 2014:31). Човек обаче е уникален с това, че може да вярва в идеи на въображението – задгробния живот, парите, институциите. Културните митове са позволили на древните хора да се кооперират и са превърнали древното племе в многомилionenна държава. От древността културните митове управляват мисленето, а различно ли е мисленето, различен е и светът на човека. Възможностите за промяна са най-големи, когато всички вярват, че създават нов свят. Тази вяра безспорно е била част от компютърната революция и създаването на информационното общество.

Internet culture and how it changes the world

(The end of 1960 – the first decade of 21 century)

Author

Assist. Prof. Hristina Ambareva

Scientific referees:

Cor. Member of BAS prof. Vassil Prodanov

Associate Proffesor Ina Dimitrova

Book Summary

The idea of this book is to track the development of the Internet culture from the end of the 1960s until the end of the first decade of 21 century. Its deployment coincides with the activation of a great number of social movements and protests, many of which actively use the virtual space. The question which leads the research is whether is possible to understand new technologies not only as a mean for mobilization of protests or a factor for the increase of social inequalities (which results in protests) but also as a cultural environment that facilitates values, encouraging the direct political action. The suggested here interpretation of the connection between the Internet culture and the growth of protests aims to present the Net as a cultural environment, where users can interact emotionally, intellectually and through their values.

The presented point of view to the Internet as a cultural environment is limited in time from the end of 1960-s to the first decade of 21 century. Time limits are necessary because Internet development has already moved to a stage when processes and changes have deviated from the concept of "Internet culture", described here in terms of neutral, decentralized and democratic.

The research on Internet culture after the beginning of the 21 century requires attention to questions related to social networks, regulations, disinformation, corporative control, surveillance, and etc. This could be a subject of author's research in the future, which however will not be complete without knowing about the basic principles that bring to life the culture of the internet and significantly influence the direction of development in the digital age.

This book investigates the Internet culture with regard to its origins, growth and consequent integration into mass culture. It discusses principles, which influence the worldview and attitudes in society. Through the resulting changes, the author considers the possibilities of Internet culture to influence political action at the end of the 20th and beginning of the 21st century.

Each of the four book chapters is meant to be an argument to the main thesis that Internet culture is a carrier of a rebellious spirit, which is implicit to the ethics and technology

of the Net from its very beginning. Along with the growing penetration of the Internet, numerous people and societies are able to raise their voices against injustice and have them heard. Many take part in protests and common practices get quickly globalized.

In different ways, the Internet plays an important role in the growth of global social unrest. Its role is connected as much with the economic processes and growing social inequalities, as with the effective transfer of information and mass emotional contagion (Kramer, 2.06.2014). Without being a reason for protests itself, the Internet is considered here as a factor which facilitates, catalyze, encourages political action, makes it internationally visible.

The structure of the book is organized in the following way:

First chapter

The argument in favor of the "rebellious spirit" of the Internet focuses on the profile of the internet "population" and is interpreted by means of the "cultural shift" theory of R. Inglehart. Following Inglehart's framework, the digital society at the end of the 20th and beginning of the 21st century is defined as predominantly "post-material".

In this part of the book, I shortly present the early history of the Internet and the concept of (post-materialistic) techno-meritocratic culture, described by M. Castells.

According to the cultural shift theory of R. Inglehart, the type of values (survival/materialistic or self-expressive/postmaterialistic) is connected with certain models of political action. With regard to this theory, the predominantly "postmaterialistic" attitudes and values of the Internet population defines it as strongly disposed to the so-called by Inglehart and others "unconventional political action" – protests, strikes, and boycotts.

Second chapter

Here I present the second argument about the inherent "rebellious spirit" of the Internet through a review of the main principles (called "values") of the hacker ethics. Here I trace the origins and specifics of the early hacker culture and the transfer of its values from garages to the mainstream culture of the information society. I pay attention to each value (as listed by S. Lewi) and discuss its integration into the mainstream culture together with the conflicts it breeds.

Third chapter

The third argument about the inherent "rebellious spirit" of the Internet comes from the analyses of the roots of the hacker culture, which are sought and found in the values of the counterculture movement at the end of the 1960s in the USA. I emphasize the continuity and inheritance between the counterculture revolution and personal computer revolution as well as the following convergence of hacker activity with political action (hacktivism).

Fourth chapter

The last chapter of the book discusses the events which initially provoked my interest in the Internet as culture and a catalyst of social movements and protests. These were the summer protests in Bulgaria in 2013. Many young and middle-class people took part in the protest activities, the protest itself was initiated on Facebook by a popular blogger and his

networks, the demands were "postmaterialistic" – for moral in politics. In order to explain how this protest was possible in a country with a significant share of poor, willing for the rule-of-law and "materialistic" population, I use the three arguments of the role of the Internet culture in establishing an environment supportive for individual activism, self-expression and promoting unconventional political activity.

This chapter also presents the results of a small sample pilot survey, which studies to what extent hacker values and counterculture values can be found among young people, active users of the Internet today.

РЕЗЮМЕТА НА ПУБЛИКАЦИИТЕ
НА ГЛ. АС. ХРИСТИНА АМБАРЕВА,
ИЗИСКУЕМИ ПО ЧЛ.27 ОТ ЗРАСРБ

Ambareva, H., (2017). “Digital citizenship as a factor of cultural change”

Публикувано в: *IJAPHC – International Journal of Aesthetics and Philosophy of Culture*, No. 2, 2017, p. 143-168. URL: <http://filosofie.unibuc.ro/en/ijaphc-international-journal-of-aesthetics-and-philosophy-of-culture/>. ISSN 2501-9929 ISSN-L 2501-9929.

(студия)

Резюме

Студията разглежда връзката между интернет културата и политическите действия, предизвикващи елита. Фокус на изследването са ценностите на хакерската култура и тяхното трансформиране в ценности на информационната епоха. Подробно са описани резултати на пилотно анкетно проучване, проведено в Румъния и България като част от проект „Култура и ценности в късната модерност“ (2015-2017) по ЕБР с рък-л в България доц. д.ф.н. Б.Тодорова. В него се проследява присъствието на ценности, общи за контракултурата и хакерската култура и съвременните „граждани на мрежата“, млади хора, активни потребители на интернет. Резултатите от изследването показват приемственост в ценностите на хакерите и „нетизънс“, както и възможност интернет културата да промотира ценности на себеизразяването и свързано с тях поведение.

Тъй като изследването е с малък брой респонденти и не е представително, резултатите не могат да се разпростират върху по-големи групи. Дизайнът на изследването има нужда от подобрения. Проучването може да бъде развито с качествени методи като дълбочинни интервюта или фокус групи.

Амбарева, Х. (2007). Българската култура в контекста на догонващото развитие и глобализираното информационно общество.

Публикувано в: Проданов, В. (ред.), «Догонващото развитие в глобализираното информационно общество» (стр. 155-171). София: ИФИ-БАН. ISBN 978-954-91351-7-6. (COBISS.BG-ID: 1230978532)

(студия)

Резюме

Текстът се състои от четири части.

В първата, въвеждаща част на студията са разгледани определенията за култура, предложени от А.Крьобер и К.Клакхон, Л.Уайт, К.Геерц, Х.Хофстеде с цел да се посочи тяхното разнообразие и да се коментира преодоляването на идеята за универсална културна история и как идеята за многолинейност и разнопосочност на културното развитие измества понятието за „прогрес“. От тази гледна точка, статията задава въпроса как може да се говори за догонващо развитие в българската култура.

Втората част на студията (иронично) повдига въпроса за догонващото развитие като национална културна ценност. Идеята за догонващото развитие се разглежда като обвързана с представата за съществуващ стандарт, който трябва да бъде следван и ценността му. Отбелязва се, че българите често поставят себе си в позиция на догонваща култура.

Третата част на студията се спира на изследвания на факторите, които влияят върху културата.

Тъй като основно предизвикателство за българската политика е стабилизирането на икономиката, последното определя акцента на догонващото развитие и за българската култура. Икономически релевантните аспекти на културата обаче съвсем не представляват цялата култура на едно общество, а оформят по-скоро неговата пазарно ориентирана комерсиална култура, за разлика от другата, некомерсиалната, която по правило получава внимание едва когато икономическото развитие позволи да се задоволят основните потребности от стабилност и сигурност, а материалното обезпечаване надхвърли критичния минимум. Икономиката на глобалното информационно общество засилва вниманието към определен тип културни ценности, основаващи се на свободната пазарна икономика, демокрацията, толерантността и др. Това създава условия за идентификация с наднационални културни ценности, символи, явления, които позволяват на българите да се чувстват част от по-голям свят и разширяват съзнанието за тяхната идентичност.

Четвъртата част на студията повдига въпроса каква е културната идентичност, която българите трябва да запазят, докато догонват другите държави - след присъединяването към Европейския съюз или в глобалното информационно общество?

Ambareva, H. (2017). Protests, Internet and Cultural Change in Bulgaria.

Публикувано в: ANNALS of the University of Bucharest, Philosophy Series. Vol. LXV, no. 2, 2016, pp. 25 – 35. URL: <http://annals.ub-filosofie.ro/index.php/annals/article/download/219/204/>.
ISSN 2537-4044. ISSN-L 0068-3175.

(статия)

Резюме

Статията интерпретира политическите протести през 2013 г. в България в рамката, която задава теорията на Роналд Ингълхарт за културния преход. Текстът повдига въпроса как мащабно политическо действие, което се съгласува с принципите на „постматериализма“ беше възможно в страна като България с 2 % „постматериалисти“. Като използва теорията на Ингълхарт за културния преход и модернизацията, както и изследване на Ингълхарт и Франзис за каузалната взаимовръзка между демокрацията, икономиката и ценностите, авторът дискутира значимостта на дигиталното включване за нарастването на когнитивната мобилизация и ускоряването на промените в културните ценности и политическото действие.

Антиправителствените протести в София показват изразен междупоколенчески конфликт в България. Профилът на протестиращите отговаря на профила на постматериалистите при Ингълхарт: млади хора или средна класа, висока когнитивна мобилизация през Интернет, действия предизвикващи елита, неикономически искания, ценности на себеизразяването.

В основата на конфликта, който задейства протестите срещу монополите през февруари 2013 г. и срещу правителството на П. Орешарски през лятото на същата година, се наблюдават културни елементи. Те се определят от различията между „борбата за хляб“ и „борбата за принципи“, което добре напомня профила на „материалистите“ и „постматериалистите“ в теорията на Ингълхарт.

Извод на студията е, че когато се отчитат тенденциите в развитието на средната класа в България и съответно значението ѝ за демократичния модел, трябва да се отчита ролята на интернет като фактор за създаване на по-висока когнитивна мобилизация и изграждане на ценности отвъд преките икономически интереси и проблеми на оцеляването.

Амбарева, Х., (2017). Културната интеграция и европейските ценности.

Публикувано в: „Динамика на културните процеси, трансфер и памет“ (стр. 29-36). Съставители и научни редактори проф. д. изк. Милена Божикова, акад. Катица Кулавкова. Издателство на БАН "Проф. Марин Дринов." ISBN 978-954-322-900-0. (COBISS.BG-ID: 1283821028)

(статия)

Резюме

В тази статия представям тезата, че под влияние на бежанската криза, породено от войната в Сирия, понятието за „европейска идентичност“, доскоро много неясно и смътно, придобива повече яснота и сила.

Освен като икономическа и политическа общност, Европейският съюз се откроява и като авангарден културен проект. Европейската идентичност произтича от подкрепата за неговите фундаментални културни ценности. Като такива ценности в ЕС дискутирам правовата държава и секуларния принцип, социалната държава и солидарността, толерантността и равенството между половете.

Политическият проект на Ислямска държава, обединен от ценностите на радикалния ислям, е предизвикателство към политическия проект на ЕС, обединен от ценностите на западната култура. Сравнението между двата политически проекта и техните ценности откроява по-ясно ценностите, вложени в идеята за европейска идентичност.

Ambareva, H. (2015). Protests, Politics and Values in Bulgaria 2013.

Публикувано в: Social Movements in Central and Eastern Europe. Geoffrey Pleyers, Ionel N. Sava (ed.). (p. 27-33) Bucharest: Editura Universitatii din Bucuresti. http://old.unibuc.ro/prof/sava_i/docs/res/2015iunSocial_Movements_in_CEE_-_University_of_Bucharest_May_2015_Rev.pdf; ISBN 978-606-16-0631-3.

(статия)

Резюме

Статията представя икономическата ситуация в България през 2013 г., когато в страната започва поредица от протести. Тук се дискутират два от тях - антимонополния протест в началото на 2013 г. и антиправителствения протест през лятото на 2013 г. Въвежда се идеята за ролята на Интернет културата в окуражаването на протестните действия чрез създаване на културна среда и навици на поведение, които се съгласуват с принципите на „постматериализма“, развити от Р.Ингълхарт в неговата теория за културния преход.

Амбарева, Х. (2015). Религиозно-културната идентификация и нейната роля за бъдещето на Балканите.

Публикувано в: Прилози. Балкански идентитет/и. Македонска академија на науките и уметностите, Скопје, 2015, XL-1-2, ISSN 0350-1914, с. 35-43. (COBISS.MK-ID: 100512010)

(статия)

Резюме

Статията дискутира „гражданството“ (напр. „българско“, „френско“, и пр.) като фактор за идентификация в Европа и „религията“ като фактор за идентификация в страните от Средния Изток. Поставя въпросът за бъдещето на диалога християни-мюсюлмани и дали религиозно-културната идентификация ще бъде пречка за интегративните процеси и устойчивото развитие на Балканите, както и какво значение ще има проблемът „Ислямска държава“ за България. Основни тези на статията са: 1) според опита на Балканите, религиозно-културната идентичност е предпоставка за конфликти на религиозна и политическа основа независимо от временните успехи в интегрирането на различни етнически групи и 2) предвид тенденциите в демографското развитие на България и други балкански страни, може да се очаква увеличаване на влиянието на исляма в района.

Ambareva, H. (2013). The use of the Internet for Religious Purposes in Bulgaria.

Публикувано в: В.Тодорова (ed.) “The Balkans as Reality” (pp. 100-118). Sofia: Publishing House “St. Ivan Rilski” – UMG. ISBN: 978-954-353-205-6. (COBISS.BG-ID: 1251029476)

(студия)

Резюме

Студията съдържа анализ на данни и информация относно използването на интернет за религиозни цели в България. Изследването е основно за Източната православна църква. Методологията включва ползването на международни бази данни и данни получени от инструменти за уеб-аналитика.

Основният въпрос е дискутиран в контекста на следните теми:

1. Религия и религиозност в България.
2. Християнската църква и нейното отношение към интернет и новите технологии.
3. Колко са българите, които използват интернет за религиозни цели?
4. Влияние на новите медии върху религиозните практики в България.

Ambareva, H. (2013). България и Китай: за общия път и различните посоки/Bulgaria and China: the Common Road and the Different Directions.

Публикувано в: M.Marinova (ed.) The Silk Road (272-275). Sofia: Confucius Institute of Sofia. ISSN: 1314-9865. (COBISS.BG-ID: 1263386084)

(статия)

Резюме

Статията представя данни за икономическото развитие на Китай и България през последните три десетилетия. Разглежданият период започва през 80-те години на 20 век, които са първо десетилетие след реформите на Дън Сяо Пин в Китай и последно от управлението на БКП в България. „Общото“ между България и Китай, което се има предвид, е „комунистическата“ идеология на миналото и политиките на отвореност и въвеждане на пазарната икономика в настоящето. Под „различни посоки“ се имат предвид различните нива на икономически успех и стандарт на живот в двете държави. Статията дискутира възможностите за икономическо сътрудничество между България и Китай в контекста на изместване на икономическия център на света обратно към Централна Азия, което се очаква да е факт около 2025 г.

Амбарева, Х. (2017) Интернационалният проект на Движението за алтернативна глобализация.

Публикувано в: „Политически хоризонти“ бр.2/2017, стр. 123-131. ISSN: 2534 - 966X.

URL: <https://polhorizons.wordpress.com>.

(статия)

Резюме

Статията е писана по повод на 100-годишнината от Цимервалдската конференция, първата международна конференция на социалистите в Европа, навършена през септември 2015 г. По този повод дискутирам мобилизацията срещу глобалния капитализъм на алтерглобалисткото движение днес.

Моят аргумент е, че в края на 20, началото на 21 век, проектът на социалистите се е развил в нов и по-зрял проект на съпротива срещу неолибералния капитализъм. Описвам три фактора, които са допринесли за това: икономическата глобализация, създаването на глобална култура чрез масмедите, и развитието на интернет.

Сравнявам алтерглобалисткото движение с проекта на социалистите, които преди 100 години се формира под влияние на идеите на Маркс. Посочвам три аспекта, в които алтерглобалисткото движение повтаря историята на европейските социалисти: анти-милитаризъм, визия за алтернативно бъдеще и създаване на международна солидарна мрежа от активисти.

Амбарева, Х. (2016). Промени, прогнозиране, управление.

Публикувано в: Глобалните промени и съдбата на България през XXI век (стр. 209-214), съст. Б. Градинаров. Изд. Балкански институт за стратегически прогнози и управление на риска – София. ISBN: 978-619-90757-0-8. (COBISS.BG-ID: 1278546660)

(статия)

Резюме

В тази статия привеждам няколко примера за несбъднати прогнози, дадени от експерти, с цел да акцентирам на позитивната страна на грешките.

Статията разглежда перспективите в развитието на България. Като открояваща се негативна и трайна тенденция в страната е отбелязана кризата на политическо управление. Като втори важен фактор на развитие е отбелязана зависимостта на икономическите и политически промени в България от външни фактори и особено много от глобалните тенденции, като конкретно са разгледани четири алтернативни свята, предложени от Съвета за национално разузнаване на САЩ.

Амбарева, Х. (2016) Европейските ценности и интеграцията.

Публикувано в: Ще се разпадне ли Европейският съюз? (197-207), ред.В. Проданов и др.издателство "Фабер" – София. ISBN: 978-619-00-0504-9. (COBISS.BG-ID: 1276631012)

(статия)

Резюме

В тази статия представям аргумент относно уникалността на Европейския съюз като културен проект.

Исторически, процесът на европейска интеграция има икономически и мироопазващи цели. Този проект бързо се развива към нови ценности, които с оглед на теорията на Ингълхарт могат да бъдат наречени „пост-материални“. Договорът от Маастрихт заявява подкрепа за ценности като плурализъм, толерантност, солидарност, управление на закона, опазване на човешките права и демокрация.

Днес, икономическите проблеми и бежанската криза са поставили на изпитания интеграционния процес. За да дискутирам нарастващия национализъм в Европа, използвам резултатите от изследване на Ингълхарт-Рабиер (1978) за връзката между икономическата несигурност и европейската солидарност и разликата, която те правят между утилитарна и афективна солидарност.

Тезата на статията е, че през последните няколко години, допреди неясното понятие за европейска идентичност сега е добило по-голяма яснота, защото е поставено в контраст с алтернативния политически проект на Ислямска държава. Отличителен белег на европейската идентичност идва от фундаменталните ценности на ЕС: общество, което цели поддържане на мира, промотира толерантността, правовата държава, секуларизма, социалната ангажираност и солидарността. Това е уникален набор от ценности, който нито една от останалите четири най-силни икономики в света не поддържа в цялост (САЩ, Китай, Япония, Бразилия).

Водещо заключение на статията е, че оцеляването на европейския проект изисква разбиране на европейската идентичност като уникален конструкт от ценности.

Ambareva, H. (2015). Как хакерската етика подготви преврат в сърцето на неолибералния капитализъм.

Публикувано в: Философски алтернативи 2/2015. In: Philosophical Alternative 2/2015. (p. 116-121). URL: <https://issk-bas.academia.edu/HristinaAmbareva>. ISSN: 0861-7899. (COBISS.BG-ID: 1272713444)(*реферирано, индексирано в: The Philosopher's Index, EBSCOhost, CEEOL.*)

(статия)

Резюме

Статията разглежда въпроса дали етиката на информационализма създава алтернатива на основни принципи на капитализма като частната собственост върху средствата за производство и наемния труд и дали промените, създадени от културата на интернет са свързани със „загиване“ в системата на капитализма. Отговорът е повлиян от изследванията на М.Кастелс и П. Химанен.

Най-важният елемент на хакерската етика (развила се впоследствие в етиката на информационализма) е отхвърлянето на частната собственост върху сорс кода и създаването на лицензи за отворен код. Така етиката на информационализма става източник на социална промяна: тя вдъхновява движението за свободен софтуеър, доброволния труд в мрежата, движенията в защита свободата на интернет и свободния достъп до мрежата за всички.

Социалната роля на интернет е видяна в създаването на по-активни граждани.

Амбарева, Х. (2015). Видеоигрите: проблем за индивидуалното развитие или източник на решения".

Публикувано в: сп. „Психологични изследвания“, кн. 2/2014 г., 463-468. ISSN 2367 4563; 1311-4700. (реферирано, индексирано във „ВИНИТИ“ РАН, ERIH PLUS, CEEOL.)

(статия)

Резюме

Статията резюмира данни от публикации и проекти, изследващи позитивни и негативни ефекти от видео игрите. Акцентът е поставен върху резултати, които подчертават ползата от видео игри за образованието, обучението и здравната терапия. Представена е концепцията за „проблемното играене на игри“; важноста на самоопределянето геймър-негеймър за постигане на положителен ефект от игрите в образованието и др.; значението на индивидуалността и социо-културните фактори при провеждането на екпериментите и интерпретацията на резултатите.

Амбарева, Х. (2014). Етически аспекти на влиянието на здравната информация в Интернет върху отношенията лекар-пациент.”

Публикувано в: „Европейските етични стандарти и българската медицина“. Маринова, Е., С. Попова (съст.). (стр. 380-386). София - Изд. на БЛС. ISBN 978-619-90225-1-1. URL: https://ethicsissk.files.wordpress.com/2014/05/evropeiskite_etichni_standarti_i_bulgarskata_medicina.pdf

(статия)

Резюме

Предмет на статията е новото поколение пациенти, създавано от интернет . Това, което ги отличава от пациентите, които не ползват интернет за здравни цели, са изразеното чувство за компетентност и контрол и активната позиция.

Традиционните отношения между лекар и пациент се градят на авторитета на лекаря, тоест има асиметрично отношение на компетентност и отговорност. Лекарят е компетентен и отговорен за взимането на решение, пациентът е пасивен и изпълнява предписанията. Самообразованието в Интернет променя баланса в асиметричната връзка не като прави пациента по-компетентен от лекаря, а като поставя и лекаря, и пациента в активна позиция, където и двамата имат своята отговорност. Съвместното действие на двата фактора - личната отговорност на човека за неговото здраве и информативните възможности на Интернет, насочват към ново разбиране на баланса на отношенията между лекари и пациенти, в който е важна както професионалната подготовка на лекаря, така и здравната култура на пациента.

Сретенова, Н., Обрешков, Н., Амбарева, Х., Ангелова, Д. (2008). *Какво очакват младите жени в науката от въвеждането на програма за академично наставничество в България?*

Публикувано в: Списание 'НАУКА', кн. 5, том XVIII, 2008, Издание на СУБ, стр. 43-47. ISSN: 0861 3362.

Статията представя работата на българската работна група по проект **“Building a European Network of Mentoring Programmes for Women Scientists”** с ръководител д-р Н. Сретенова. За повече информация виж: URL: <http://www.eument-net.eu>. URL: <https://cordis.europa.eu/project/rcn/80071/factsheet/en>.

(статия)

Резюме

В статията са представени резултати от проведено емпирично проучване от екип в състав: Н. Сретенова (ръководител на екипа), Н. Обрешков, Д. Ангелова и Хр. Амбарева. Изследването е проведено през май 2007 г. сред две целеви групи – докторантки и нехабилитирани жени-учени. Целта му е да идентифицира проблеми, с които се сблъскват младите жени-учени в България по пътя на кариерното им развитие. Използвани са два метода за набиране на информацията – фокус-групи като основен метод и анкетно проучване със самостоятелни въпросници като допълващ метод.

В статията са отразени отговорите на въпроси, свързани с плановете на респондентките за научна мобилност и кариера в близките 3-4 години. Разгледани са дефицити и трудности, които те идентифицират в кариерното развитие: липса на екипност, липса на възможности за приложни изследвания, усещане за дискриминация не по полов, а по възрастов белег, затруднения от институционален характер, дефицит от практически умения, неудовлетвореност от публичния образ на науката и учения в България.

Изследването показва, че по-голямата част от интервюираните млади жени-учени биха се включили в програма за академично наставничество в България, ако такава има. Очакванията на младите жени в науката от въвеждането на програма за академично наставничество в България и от техния потенциален наставник са свързани с: помощ за включване в международни проекти; професионално лобиране; съвети относно следдокторска специализация в чужбина и за планиране на научната кариера; да бъде източник на информация за съответната научна област.

**ABSTRACTS OF THE SELECTED PUBLICATIONS
OF HRISTINA AMBAREVA
REQUIRED FOR PARTICIPATION IN A PROCEDURE FOR HABILITATION
ACCORDING TO ART. 27 AND ART. 13 OF THE ACT FOR THE DEVELOPMENT OF
ACADEMIC STAFF IN THE REPUBLIC OF BULGARIA**

Ambareva, H., (2017). “Digital citizenship as a factor of cultural change”

in *IJAPHC – International Journal of Aesthetics and Philosophy of Culture*, No. 2, 2017, p. 143-168. URL: <http://filosofie.unibuc.ro/en/ijaphc-international-journal-of-aesthetics-and-philosophy-of-culture/>. ISSN 2501-9929 ISSN-L 2501-9929.

Abstract

This paper describes research on the relation between Internet culture and elite-challenging political action. In the main focus of the research are values of the hacker culture and their transformation into values of the information age. The research hypothesis is that the Internet culture could be considered not only a carrier of self-expression values but also a mediator between the revolutionary spirit of the counterculture of the late 1960s and the present day elite-challenging political activism.

The results of a small sample pilot social survey are described in the paper. It studies to what extent certain values which are common for the counterculture and hacker culture are supported by netizens today (young students from Romania and Bulgaria). The results of the survey are encouraging the study of continuity between hacker values and netizens' values as well as the possibility the Internet culture to promote self-expression values and behavior consistent with them. However, the survey design needs refinements. The research, on one side, could be repeated with a larger sample of respondents in both countries, or it could be re-designed for in-depth interviews with selected participants and experts.

Keywords: Internet culture, self-expression values, hacker ethics, elite-challenging political action, netizens, cultural shift, empirical research.

Амбарева, Х. (2007). Българската култура в контекста на догонващото развитие и глобализираното информационно общество.

В: Проданов, В. (ред.), «Догонващото развитие в глобализираното информационно общество» (стр. 155-171). София: ИФИ-БАН. ISBN 978-954-91351-7-6. (COBISS.BG-ID: 1230978532)

[Ambareva, H. (2007). Bulgarian Culture in the Context of the Catching up Development and the Global Information Society. (Original title in Bulgarian: “Българската култура в контекста на догонващото развитие и глобализираното информационно общество”) In: V. Prodanov (Ed.), Catching up Development in the Globalized Information Society (pp. 155-171). Sofia: IPhR-BAS.]

Abstract

The article consists of four parts.

In the introduction, several definitions of culture are presented and the article comments on their variety and the following refutation of the idea for universal cultural history in terms of progress by researchers. From this point of view, the question is raised about the meaning of the "catching-up development" in cultural terms.

The second part of the article dwells on the long-established priority given to "catching-up development" of Bulgarian culture and its importance as a cultural value.

The third part of the article discusses factors influencing culture like cultural contacts, and discoveries and inventions. Bulgarian culture is described as developing under their influence as far as the modernization is sought for and copied from other European countries.

The last fourth part discusses the question about Bulgarian cultural identity and what should be kept intact in the course of the "catching-up".

Keywords: culture, catching-up development, identity, Bulgaria

Ambareva, H. (2017). Protests, Internet and Cultural Change in Bulgaria.

B: ANNALS of the University of Bucharest, Philosophy Series. Vol. LXV, no. 2, 2016, pp. 25 – 35. URL: <http://annals.ub-filosofie.ro/index.php/annals/article/download/219/204/>.
ISSN 2537-4044. ISSN-L 0068-3175.

Abstract

Writing this article was motivated by the wave of protests in 2013 in Bulgaria.

The long and massive protest in the summer of 2013 combined three important features:

1) young people and middle class as the main driver of the events, 2) political action for non-economic value and 3) denial of partisanship and political representation and support for participatory democracy. These features of the protest relate well to the Inglehart's framework and describe the profile of "postmaterialists": people with self-expression values. The question the article raises is how, in a "materialistic democracy" like Bulgaria, with only 2% of postmaterialists (Eurobarometer, 2008: 69), a large-scale protest for a non-economic value like "moral in politics" was possible?

The protests were closely connected with the usage of the Internet and social networks and in the article, I discuss how the Internet (networking, communication, associating) can facilitate behavior consistent with higher-order, postmaterial values.

Keywords: self-expression values, protests, Bulgaria 2013, the Internet, digital citizen, middle class, Inglehart.

Амбарева, Х., (2017). Културната интеграция и европейските ценности.

В: „Динамика на културните процеси, трансфер и памет“ (стр. 29-36). Съставители и научни редактори проф. д. изк. Милена Божикова, акад. Катица Кулавкова. Издателство на БАН "Проф. Марин Дринов." ISBN 978-954-322-900-0. (COBISS.BG-ID: 1283821028)

[Ambareva, H., 2017. Cultural integration and European Values. In: „Dynamics of Cultural Processes, transfers and memory" (p. 29-36). Ed. prof. M. Bozhikova, Acad. K. Kulavkova. Publishing House of BAS "Prof. M.Drinov". ISBN 978-954-322-900-0]

Abstract

The thesis of the article is that the concept of European identity has gained in strength and clarity during the last several years, despite the problems facing European integration. The main argument is that the European Union is not only economic and political community, but also a vanguard cultural project. European identity is shaped by the fundamental values of the Union: the rule of law, principles of secularism, social policy and solidarity, tolerance to different people and religions and gender equality. They all were challenged by the project of the political Islam and the terrorist war of Islamic state. The cultural principles of European identity are gaining clarity and sharpness namely in the comparison with this competing for political extension and power project.

Keywords: cultural integration, values, European identity, political Islam.

Ambareva, H. (2015). Protests, Politics and Values in Bulgaria 2013.

In: Social Movements in Central and Eastern Europe. Geoffrey Pleyers, Ionel N. Sava (ed.). (p. 27-33) Bucharest: Editura Universitatii din Bucuresti. [http://old.unibuc.ro/prof/sava_i/docs/res/2015iunSocial_Movements_in_CEE - University of Bucharest May 2015 Rev.pdf](http://old.unibuc.ro/prof/sava_i/docs/res/2015iunSocial_Movements_in_CEE_-_University_of_Bucharest_May_2015_Rev.pdf); ISBN 978-606-16-0631-3.

Abstract

The article presents the economic situation in Bulgaria in 2013, when several waves of protests swept over the country and discusses two of them: the anti-monopole protest at the beginning of 2013 and the anti-government protest in June 2013.

The concept of "Internet-culture" is introduced and its role is discussed as promoting and encouraging the protest activity through the creation of cultural environment and models of behavior consistent with the principles of "postmaterialism" suggested by R. Inglehart in his theory of cultural shift.

Keywords: protests, internet

Амбарева, Х. (2015). Религиозно-културната идентификация и нейната роля за бъдещето на Балканите.

В: Прилози. Балкански идентитет/и. Македонска академија на науките и уметностите, Скопје, 2015, XL-1-2, ISSN 0350-1914, с. 35-43. (COBISS.MK-ID: 100512010)

[Ambareva, H. (2015). Religious and cultural identification and its role for the future of the Balkans. In: Attachments. Balkan Identities. Publisher: Macedonian Academy of Arts and Sciences, Skopje, 2015, XL-1-2, ISSN 0350-1914, pp.35-43]

Abstract

The article discusses the concept of "citizenship" as a way for identification in Europe and "religion" as the main factor for identification in the countries of the Middle East. The main thesis is about the future of the dialogue of Christians and Muslims and whether or how their way of identification obstructs integration and sustainable development on the Balkans.

The main conclusions of the article are: 1) in spite of the relative success in integration of different ethnic groups, religious identification could be a cause for conflicts, political and religious, as seen in the Balkans history 2) with regard to the demographic tendencies in Bulgaria and other Balkan countries, the relative influence of Islam in the region is expected to grow.

Keywords: religion, Bulgaria, Islam, Christianity, integration, multiculturalism, Balkans, Islamic state.

Ambareva, H. (2013). The use of the Internet for Religious Purposes in Bulgaria.

In: B.Todorova (ed.) "The Balkans as Reality" (pp. 100-118). Sofia: Publishing House "St. Ivan Rilski" – UMG. ISBN: 978-954-353-205-6. (COBISS.BG-ID: 1251029476)

Abstract

This article presents data analysis and information on the usage of the Internet for religious purposes in Bulgaria. The discussion focuses mainly on the Eastern Orthodox Church. The methodology includes the use of international databases (values surveys) and data obtained by web-analytics tools. The topic is discussed in the context of the following issues:

1. Religion and religiosity in Bulgaria.
2. The Christian church and its attitude to the Internet and new technologies.
3. How many people in Bulgaria use the Internet for religious purposes
4. The influence of new media on religious practices in Bulgaria

Ambareva, H. (2013). Bulgaria and China: the Common Road and the Different Directions.

B: M.Marinova (ed.) The Silk Road (272-275). Sofia: Confucius Institute of Sofia. ISSN: 1314-9865. (COBISS.BG-ID: 1263386084)

Abstract

This article presents an overview of data on the economic development of China and Bulgaria during the last 30 decades. The period examined here starts from the 80-s, which is the first decade after the beginning of the reforms of Deng Xiaoping in China and the last decade of the rule of the Communist party in Bulgaria. What is considered here as "common" between Bulgaria and China, is the communist ideology in the past, and the policy of openness and implementation of the market economy principle at present. The "different directions" are the different levels of economic success and standard of living in both countries. The article discusses the possibilities of the economic cooperation between China and Bulgaria in the context of the shift of the economic center of the world back to Central Asia, a process, estimated to close towards 2025.

Keywords: Bulgaria, China, GDP, economics, investments.

Амбарева, Х. (2017) Интернационалният проект на Движението за алтернативна глобализация.

В „Политически хоризонти“ бр.2/2017, стр. 123-131. ISSN: 2534 -966X.

URL: <https://polhorizons.wordpress.com>.

[Ambareva, H. (2017). The International Project of the Alter-globalization Movement. In: "Political Horizons", Num. 2/2017, p. 123-131.]

Abstract

The 100th anniversary of the Zimmerwald conference, the first international conference of the socialists in Europe, was commemorated two years ago, in September 2015. Taking into account its main ambition for inspiring international solidarity and mobilization against global capitalism, I discuss here the revival of this socialist project by the alter-globalization movement. I argue that at the end of the XX- the beginning of the XXI century this movement has developed a new and more mature project of resistance against neo-liberal capitalism. I describe three factors that aided this project: economic globalization, the creation of the global culture through mass media, and the Internet. They facilitate the left grassroots activity aiming to social change. I compare the alter-globalization movement to the socialist project which formed 100 years ago after K.Marx's ideas. I argue that there are three aspects where alter-globalization movement repeats the history of the European socialists: anti-militarism, a vision about an alternative future and activism based on international solidarity.

Keywords: Globalization, neo-liberalism, internationalism, alter-globalization

Амбарева, Х. (2016). Промени, прогнозиране, управление.

В: Глобалните промени и съдбата на България през XXI век (стр. 209-214), съст. Б. Градинаров. Изд. Балкански институт за стратегически прогнози и управление на риска – София. ISBN: 978-619-90757-0-8. (COBISS.BG-ID: 1278546660)

[Ambareva, H. (2016) Changes, prognoses, governance. In: Global Changes and the Future of Bulgaria in XXI century (p. 209-214), Ed. B.Gradinarov. Publisher: Balkan Institute for Strategic Prognoses and risk management, Sofia.]

Abstract

When experts make their forecasts about science, media, technology, economy or politics, they could be wrong like Einstein who said in 1932: "There is not the slightest indication that nuclear energy will ever be obtainable. It would mean that the atom would have to be shattered at will."

In this paper, I give several examples of failed prognoses, with the purpose to emphasize the positive side of being wrong. There are global tendencies of development like climate changes, growing consumption, food shortage, and resource depletion, that are clearly leading towards a disastrous future. Among the most important tendencies, which dominate the situation in Bulgaria is the crisis of governance. Bulgaria is not an exception from many other countries, where the declared nice goals and principles of governance do not result in purposeful efforts. Could these tendencies turn towards manageable scenarios?

The article pays attention to the fact that the discipline of geopolitical forecasting has developed in Bulgaria recently thanks to Prof. Vassil Prodanov. He has contributed to this development by initiating the creation of the Department of Social Theories, Strategies, and Prognosis at the Institute for the Study of Societies and Knowledge and through education and training of Ph.D. students in geopolitical forecasting.

Keywords: forecasts, Bulgaria, global trends, Vassil Prodanov, crisis of governance

Амбарева, Х. (2016) Европейските ценности и интеграцията.

В: Ще се разпадне ли Европейският съюз? (197-207), ред.В. Проданов и др.издателство "Фабер" – София. ISBN: 978-619-00-0504-9. (COBISS.BG-ID: 1276631012)

[Ambareva, H. (2016) European Values and the Integration. In: Will the European Union collapse? (197-207). Ed. V. Prodanov at al. Faber: Sofia. ISBN: 978-619-00-0504-9. (COBISS.BG-ID: 1276631012)]

Abstract

In this article, I present an argument about what constitutes the uniqueness of the European Union as a project. Historically, the process of European integration starts for economic and peace-keeping reasons in the post-war period. It several decades this economic and political project upgraded to "self-expressive values" and the Maastricht treaty explicitly supports the values of pluralism, tolerance, solidarity, equity, the rule-of-law, human rights, and democracy. At present, economic problems, refugee crises and the war of terrorism in Europe have put to a test the integration processes. In order to explain for the growing nationalism across Europe today, I dwell on the results of Inglehart-Rabier's research (1978) on the relation between economic uncertainty and European solidarity and the distinction they make between utilitarian and affective solidarity. I argue that in the last several years the previously vague concept of European identity has gained in intensity and clarity because it was put to contrast with the alternative political project and values of the Islamic state. The hallmark of European identity comes from the fundamental values of EU: a community striving for peace, promoting tolerance, the rule of law, secularism, socially engaged state, and solidarity principle. This is a unique set of values, which none of the other four strongest economies entirely supports (USA, China, Japan, and Brazil). The leading conclusion in the article is that the survival of the European project requires an understanding of European identity as a unique construct of values. The European project – economic, political and social - is what makes Europe attractive for so many refugees and migrants. From values point of view, I answer the question "Will EU fall apart?" in the following way: there are two different options for the EU to collapse. The first one is segregation or political collapse. The second way is the defeat of European post-material values and long-time retreat towards nationalism and values of survival.

Keywords: European integration, self-expression values, survival values, solidarity, culture, Inglehart, Islamists, migrant crises, nationalism, European identity, secular state.

Ambareva, H. (2015). Как хакерската етика подготви преврат в сърцето на неолибералния капитализъм.

Във: Философски алтернативи 2/2015. In: Philosophical Alternative 2/2015. (p. 116-121). URL: <https://issk-bas.academia.edu/HristinaAmbareva>. ISSN: 0861-7899. (COBISS.BG-ID: 1272713444) (реферирано, индексирано в: *The Philosopher's Index*, *EBSCOhost*, *CEEOL*.)

[Ambareva, H. (2015). How hacker ethics staged a coup in the heart of neoliberal capitalism. In: *Philosophical Alternatives*, Num.1/2015.]

Abstract

The article addresses the question whether it could be said that the ethics of informationalism provides an alternative to the basic tools of capitalism, such as private ownership over the means of production and wage labor, and whether changes caused by the Internet culture accompany the decay of capitalism. The author's answer to the question is influenced by M. Castells's book "The Internet Galaxy" and P. Himanen's "Hacker Ethics". The most important elements of hacker ethics are the rejection of private ownership over knowledge and the creation of the Open Source licenses. The ethics of informationalism is a source of positive social change as far as it initiates the Open Source movement, large-scale voluntary work in/on the Web, ideas about the freedom of the Internet and access to the Internet for all. The role of the Internet for overcoming social inequalities stems from the fact that it overcomes the limitations of time and space, social isolation, and invisibility. The social role of the Internet stems from the rise of a new type of citizenship, which employs an increasing number of ever better instruments for participation in society.

Keywords: Marx; Internet culture; hacker ethics; social inequality; open source; digital citizen.

Амбарева, Х. (2015). Видеоигрите: проблем за индивидуалното развитие или източник на решения".

В: сп. „Психологични изследвания", кн. 2/2014 г., 463-468. ISSN 2367 4563; 1311-4700. (реферирано, индексирано във „ВИНИТИ" РАН, ERIH PLUS, CEEOL.)

[Ambareva, H. (2017). Video games: a problem for individual development or a source for solutions. „Psychology Research" Journal, pp. 463-468. ISSN 2367 4563; 1311-4700. (реферирано, индексирано във „ВИНИТИ" РАН, ERIH PLUS, CEEOL.)]

Abstract

The article presents a review of publications and projects studying the effects of computer and video games on game-players. The accent is laid on results that confirm the positive impact of gaming in fields like education, training and health therapies. The article discusses the importance of the concept of "problematic game playing" for understanding the game-obsession problem; it also points to the significance of self-identification between "gamer" and "non-gamer" for achieving a positive impact in education and others; it places importance on the individuality and socio-cultural environment specifically when experiments are carried out and results are interpreted.

Keywords: video games, computer games, problematic gameplay, gamer, non-gamer, education, training, health therapy.

Амбарева, Х. (2014). Етически аспекти на влиянието на здравната информация в Интернет върху отношенията лекар-пациент.”

В: „Европейските етични стандарти и българската медицина“. Маринова, Е., С. Попова (съст.). (стр. 380-386). София - Изд. на БЛС. ISBN 978-619-90225-1-1. URL: https://ethicsissk.files.wordpress.com/2014/05/evropeiskite_etichni_standarti_i_bulgarskata_medicina.pdf

[Ambareva, H. (2015). Ethical aspects of the influence of health-related information on the Internet on relations between patients and physicians. In: „European Ethical Standards and Bulgarian Medicine“. Ed. E.Marinova, S. Popova (pp. 380-386). Bulgarian Medical Association: Sofia. ISBN 978-619-90225-1-1. URL: https://ethicsissk.files.wordpress.com/2014/05/evropeiskite_etichni_standarti_i_bulgarskata_medicina.pdf]

Abstract

The main thesis of the article is that the Internet creates a new generation of patients. According to the existing research, people using the Internet for obtaining medical information have a greater feeling of competence and control and take a more active position with regard to own health, medical treatment, illness prevention.

The long-established attitude between a patient and a physician is grounded on the indisputable authority of the physician, which created for centuries an asymmetric, religious-like relation of competence. It was the physician who was responsible for taking a decision and it was the patient who normally passively submitted to treatment.

The abundance of medical and health-related information on the Internet connects the patient and the physician in a new way: they both become active in considering and taking a decision for treatment and they are both aware and informed of own responsibility for achieving the desired health effect.

The joint effect of personal responsibility for one's health and the informative potential of the Internet brings for this new balance between a patient and a physician which changes the religious-like asymmetry into partnership.

Keywords: ethics, patients, physicians, Internet, medical information

Сретенова, Н., Обрешков, Н., Амбарева, Х., Ангелова, Д. (2008). *Какво очакват младите жени в науката от въвеждането на програма за академично наставничество в България?*, В: Списание 'НАУКА', кн. 5, том XVIII, 2008, Издание на СУБ, стр. 43-47. ISSN: 0861 3362.

[Sretenova, N., Obreshkov, N., Ambareva, H., Angelova, D. (2008). What young women expect from the introduction of mentoring programs in Bulgaria. Nauka Journal, 5, 43-47. Union of Scientists in Bulgaria: Sofia. ISSN: 0861 3362.]

The article presents the work of the Bulgarian team that took part in the 6FP project "Building a European Network of Mentoring Programmes for Women Scientists", Team-leader: Dr. Nikolina Sretenova. Coordinator: University of Fribourg. Participants: The Institute for Philosophical Research at the Bulgarian Academy of Sciences, the University of Vienna, the University of Berne. The project was financed by the Sixth Framework Program of EU. For more information go to <http://www.eument-net.eu>. URL: <https://cordis.europa.eu/project/rcn/80071/factsheet/en>.

Abstract

The article presents the results of empirical research conducted by Sretenova, N., Obreshkov, N., Ambareva, H., Angelova, D.

The purpose of the study is to identify problems which young women meet during their career development. The target group included Ph.D. students and young women scientists from the Bulgarian Academy of Sciences. The research is carried out in May 2007. Two methods are used: focus groups (basic method of study) and a survey (complementary method). The two focus groups sessions are audio and video recorded.

The article covers the answers of the respondents to questions about their plans for mobility and career development in the next 3-4 years. Among the deficits and hardships identified in career development is lack of team-work, weak opportunities for applied research, age-based discrimination, institution-associated obstacles, a deficit of practical skills, lack of satisfaction with the image of science and scientists in Bulgaria.

Most of the respondents are positive about their inclusion in a mentorship program in Bulgaria if such is implemented. The article presents their expectations concerning their possible mentor's work: assistance for inclusion in international projects, professional lobbying; advice concerning post-graduate studies abroad, and help in planning their career development.

Keywords: mentoring, women- scientists, career development, mentorship program